

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.02.2004, sp. zn. 11 Tdo 972/2003, ECLI:CZ:NS:2004:11.TDO.972.2003.1

Číslo: 48/2005

Právní věta: Ze samotného zákonného postavení prokuristy obchodní společnosti (§ 14 obchodního zákoníku) ještě nevyplývá jeho zákonná povinnost, aby za podnikatele zajistil řádné odvedení pojistného a jiných zákonných plateb státu. Tato povinnost však může vyplývat z jiného jeho postavení v obchodní společnosti.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 17.02.2004

Spisová značka: 11 Tdo 972/2003

Číslo rozhodnutí: 48

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení

Předpisy: § 14 odst. 1 předpisu č. 513/1991Sb.
§ 147 odst. 1 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného Ing. V. V. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 13. 3. 2003, sp. zn. 6 To 89/2003, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Bruntále pod sp. zn. 3 T150/99.

Z odůvodnění:

Obviněný Ing. V. V. podal prostřednictvím obhájce v zákonné lhůtě dovolání proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 13. 3. 2003, sp. zn. 6 To 89/2003, jímž bylo jako nedůvodné podle § 256 tr. ř. zamítnuto jeho odvolání proti rozsudku Okresního soudu v Bruntále ze dne 15. 1. 2003, sp. zn. 3 T 150/99, kterým byl uznán vinným trestným činem neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti podle § 147 odst. 1 tr. zák., jehož se podle zjištění soudu dopustil v podstatě tím, že od měsíce července 1997 do konce roku 1997 v R. ani jinde, jako prokurista spol. s r. o. GP R. S. nezajistil řádné odvody plateb daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, daně vybírané srážkou podle zvláštní sazby daně, pojistného na zdravotní pojištění, sociální zabezpečení a státní příspěvek zaměstnanosti, přestože tyto odvody byly z platů zaměstnanců spol. s r. o. GP R. S. sraženy, a tyto částky použil pro další výrobní činnost, čímž způsobil dluh Finančnímu úřadu v B. ve výši 530 799 Kč, Vojenské zdravotní

pojišťovně, pobočce O. ve výši 29 219,70 Kč a Okresní správě sociálního zabezpečení v B. ve výši 176 259 Kč. Za tento trestný čin mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání čtrnácti měsíců s podmíněným odkladem jeho výkonu na zkušební dobu dvou roků.

Dovolání opřel o dovolací důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tedy o tvrzení, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

V textu tohoto mimořádného opravného prostředku uvedl, že v případě trestného činu neodvedení daně podle ustanovení § 147 tr. zák. je třeba určit, kdo je podle zákona osobou povinnou k zajištění uvedených plateb za právnickou osobu. Má za to, že v postavení prokuristy nebyl osobou podle zákona povinnou k zajištění uvedených povinných plateb, neboť podle ustanovení § 14 obchodního zákoníku prokurista je zmocněn k právním úkonům, k nimž dochází při provozu podniku, ale nevyplývá z něj povinnost zajišťovat odvody takových plateb za osobu povinného.

Namítá, že prokura je zmocněním, jehož obsah je dán zákonem, kdy prokurista je sice oprávněn jednat, ale jednat nemusí, a jde tedy o druh plné moci sui generis. Zajištění odvodů povinných plateb je rozhodovacím procesem v rámci obchodního vedení společnosti, které podle ustanovení obchodního zákoníku (§ 81 a 134) zabezpečuje jednatel společnosti s ručením omezeným (dále též jen „s. r. o.“) jako statutární orgán, a ten je ze zákona odpovědný za provedení uvedených odvodů.

Domnívá se, že z tohoto důvodu pak nemohla být naplněna ani subjektivní stránka tohoto trestného činu, neboť nebylo prokázáno jeho zavinění. Poukázal též na to, že Krajský soud v Ostravě požadoval podání návrhu na prohlášení konkursu této společnosti s ručením omezeným jejím statutárním orgánem a jím podaný návrh nepřijal. Závěrem navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudu prvního i druhého stupně a přikázal věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí ve věci.

K dovolání obviněného se vyjádřila státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství. Uvedla, že uplatněná argumentace naplňuje zvolený dovolací důvod i po věcné stránce, avšak námitka obviněného je neopodstatněná. Dovolatelovo zmocnění z titulu postavení prokuristy ve smyslu § 14 obchodního zákoníku s sebou nese jak oprávnění, tak i odpovědnost ke všem právním úkonům za společnost. Má za to, že z funkce prokuristy plyne povinnost jednat právně závazným způsobem za podnik navenek ke všem subjektům konkrétního právního vztahu, a tudíž i ke státu v souvislosti s plněním daňové a odvodní povinnosti.

Dále konstatuje, že dovolatel nejen formálně, ale především fakticky – jak vyplývá ze zjištění soudů – řídil celou společnost a v rámci této činnosti zcela promyšleně, a tedy i v odpovídající formě zavinění, rozhodoval o způsobu použití již sražených finančních částek, a to v rozporu se zákonným závazkem společnosti v postavení plátce ve smyslu příslušných daňových a jiných fiskálních předpisů.

Považuje závěr o soudu o trestní odpovědnosti obviněného za nesplnění uvedených zákonných platebních povinností vůči státu ve smyslu § 147 odst. 1 tr. zák. za správný a dovolatelovy námitky za zjevně neopodstatněné. Navrhla proto, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. dovolání obviněného v neveřejném zasedání odmítl.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda v této trestní věci je dovolání přípustné, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a oprávněnou osobou. Shledal přitom, že dovolání přípustné je (§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. h/ tr. ř.), že bylo podáno v zákonné lhůtě, jakož i na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 3 tr. ř.), a že bylo podáno oprávněnou osobou (§ 265d odst. 1 písm. b/, odst. 2 tr. ř.).

Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., musel Nejvyšší soud dále posoudit otázku, zda obviněným uplatněný dovolací důvod lze považovat za důvod uvedený v citovaném ustanovení zákona, jehož existence je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem (§ 265i odst. 3 tr. ř.).

V mezích tohoto dovolacího důvodu tak lze namítat, že skutek zjištěný soudem byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv o trestný čin vůbec nejde, nebo že jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Z dikce tohoto ustanovení pak vyplývá, že ve vztahu ke zjištěnému skutku lze dovoláním vytýkat pouze a výlučně vady právní. Tedy takové vady, které spočívají v nesprávné aplikaci norem hmotného práva.

Na podkladě tohoto dovolacího důvodu tak nelze přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedení dokazování a správnost hodnocení vykonaných důkazů z hlediska ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Současně ovšem platí, že obsah konkrétně uplatněných dovolacích námitek, o něž se opírá existence určitého dovolacího důvodu, musí též věcně odpovídat zákonnému vymezení takového dovolacího důvodu podle § 265b tr. ř.; nestačí jen formální odkaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů.

V rámci uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolatel spatřuje nesprávnost právního posouzení skutku v tom, že soudy dovodily z jeho postavení prokuristy v předmětné společnosti s ručením omezeným trestní odpovědnost za neodvedení daní a dalších povinných plateb ze strany této obchodní společnosti. Nesprávnost napadeného rozhodnutí se tak spatřuje v posouzení právní otázky, zda dovolatel ve zjištěném postavení prokuristy mohl být subjektem (pachatelem) stíhaného trestného činu. Tato námitka je tak i z hlediska věcného naplnění deklarovaného dovolacího důvodu.

Dovolací soud však shledal, že s ohledem na výše rozvedený rozsah dovolání a obsah dovolacích námitek jde o dovolání zjevně neopodstatněné, což odůvodňuje jeho odmítnutí podle ustanovení § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

K důvodu odmítnutí podaného dovolání lze ve stručnosti (§ 265i odst. 2 tr. ř.) uvést, že podanému dovolání by bylo možno přisvědčit v tom, že ze zákonného vymezení postavení prokuristy společnosti s ručením omezeným ještě sama o sobě nevyplývá jeho zákonná povinnost, aby za podnikatele (resp. plátce ve smyslu ustanovení § 147 tr. zák.) zajistil řádné odvedení pojistného a jiných zákonných plateb státu.

Z ustanovení § 14 obchodního zákoníku (zákon č. 513/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů) vyplývá, že prokurou zmocňuje podnikatel prokuristu ke všem právním úkonům, k nimž dochází při provozu podniku, i když se k nim jinak vyžaduje zvláštní plná moc. V tomto směru lze zdůraznit, že Ing. V. V. byl na základě prokury, jakožto zvláštního druhu plné moci, oprávněn ke všem právním úkonům při provozu podniku, tj. při podnikatelské činnosti obchodní společnosti GP R. S., s. r. o. To však ještě neopodstatňuje závěr, že v takovém případě bylo jeho povinností zabezpečit odvody daně, pojistného na sociální zabezpečení nebo zdravotní pojištění nebo příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, tj. platby uvedené v ustanovení § 147 tr. zák. (dále jen „povinné platby“).

Ze zákonného vymezení prokury nelze dovodit oprávnění či dokonce povinnost prokuristy jednat za podnikatele i v jiných případech než v těch, jež se týkají vlastního provozu podniku. Je třeba rozlišovat právní úkony týkající se provozu podniku od právních úkonů vztahujících se k podnikateli (např. k povinnostem podnikatele jako plátce povinných plateb, resp. k jeho povinnostem daňového subjektu). Existují úkony týkající se provozu podniku, k nimž je prokurista na základě udělené prokury oprávněn v neomezeném rozsahu a bez dalšího zmocnění, ale také úkony, které činí samotný

podnikatel (například jako daňový subjekt) vůči státu nebo jiným ze zákona oprávněným subjektům v rámci plnění svých zákonných povinností podnikatele.

Pokud by soudy opíraly závěr, že obviněný Ing. V. V. má zvláštní, zákonem vyžadovanou vlastnost pachatele stíhaného trestného činu výlučně v jeho postavení prokuristy, nebylo by možno s tímto vyslovit souhlas.

Pachatelem trestného činu podle § 147 odst. 1 tr. zák. může být jen plátce, který ve větším rozsahu nesplní za poplatníka povinnost odvést povinné platby. Jedná se tedy o konkrétní subjekt (§ 90 odst. 1 tr. zák.) se zvláštní vlastností. Pokud je plátcem ve smyslu ustanovení § 147 tr. zák. právnická osoba (v posuzovaném případě s. r. o.), pak s ohledem na ustanovení § 90 odst. 2 tr. zák. je dána trestní odpovědnost fyzické osoby, která jedná jménem takové právnické osoby (tj. jménem plátce). Zpravidla to bude statutární orgán této právnické osoby.

Povinnost k odvedení příslušných povinných plateb za poplatníka se vztahuje na plátce jako na podnikatele (zaměstnavatele) a není tak úkonem týkajícím se provozu podniku, k němuž je na základě prokury oprávněn prokurista. Není však vyloučeno, že za plátce bude v plnění této jeho zákonné povinnosti jednat jiná fyzická osoba, např. vedoucí pracovník takové právnické osoby (srov. rozhodnutí č. 53/2000 Sb. rozh. tr.). Je tedy neopodstatněné tvrzení obviněného, že podle ustanovení § 147 tr. zák., jde-li o právnickou osobu, je založena trestní odpovědnost pouze jejího statutárního orgánu (např. jednatele s. r. o.). V konkrétním případě nelze vyloučit trestní odpovědnost i jiné fyzické osoby odlišné od statutárního orgánu právnické osoby, což zvláště může přicházet v úvahu v situaci, kdy v dosud existující právnické osobě žádný statutární orgán ve skutečnosti není.

Z rozhodnutí soudů obou stupňů, a zejména pak z jejich odůvodnění, vyplývá, že obviněný nebyl toliko prokuristou výše uvedené společnosti s ručením omezeným, nýbrž v této obchodní společnosti i v rozhodném období vykonával funkci zástupce ředitele, resp. jejího obchodního ředitele. Tuto řídicí činnost vykonával i v době, kdy tato společnost nic neodváděla na výše uvedené povinné platby. V posuzovaném případě je tedy zřejmé, že obviněný se podílel na řízení obchodní společnosti, a to nikoliv z titulu svého postavení prokuristy, opravňujícího jej ke všem úkonům při provozu podniku, ale především jako její obchodní ředitel. Z titulu tohoto vedoucího postavení v této společnosti také rozhodoval o plnění jejích odvodových povinností vůči státu a jiným subjektům. Taková skutková zjištění jsou rovněž obsažena v rozhodnutích soudů obou stupňů, když tyto soudy na základě provedených důkazů vzaly za prokázano, že obviněný Ing. V. V. dával příkazy k provádění plateb společnosti, včetně toho, zda budou prováděny odvody povinných plateb či nikoliv.

Tato skutková zjištění soudy vyvodily jak z výpovědi svědků, tak i z dalších důkazů objektivní povahy. Např. svědkyně K. (vedoucí účetní GP R. S., s. r. o.) uvedla, že o finančních věcech rozhodoval především obviněný Ing. V. V., který také určoval, zda a které platby a odvody se provedou. Podepisoval a schvaloval přehledy s pokynem „neproplácet“. Obdobně vypověděli i svědci K., Š., M. a Z. Na základě jejich svědectví soudy učinily závěr, že to byl obviněný, kdo v rozhodném období po finanční a ekonomické stránce řídil společnost GP R. S., s. r. o. Tyto skutečnosti soudy dovodily i z dalších důkazů.

Podle výpisu z obchodního rejstříku jediným společníkem společnosti GP R. S., s. r. o., byla veřejná obchodní společnost GPR R. (dále jen „v. o. s.“), založená celkem šesti fyzickými osobami (společníky), mezi nimi i obviněným Ing. V. V., přičemž obviněný měl v této společnosti postavení zástupce ředitele s právem samostatně tuto společnost zastupovat. V posuzovaném období nastala situace, kdy ke dni 4. 9. 1997 byl jediný jednatel GP R. S., s. r. o. (svědek Š.), na základě porady společníků GPR R., v. o. s., odvolán z této funkce. Na tomto rozhodnutí se podílel též obviněný Ing. V. V. (jako společník v. o. s.) a sám obviněný téhož dne jako prokurista odvolává svědka S. z funkce výrobního ředitele GP R. S., s. r. o. Nelze též přehlédnout, že např. vyúčtování daně z příjmů

fyzických osob za zaměstnance společnosti za rok 1997 za společnost GP R. S., s. r. o., vůči příslušnému finančnímu úřadu podal a podepsal jako prokurista obviněný Ing. V. V. Ostatně obviněný Ing. V. V. sám uvedl, že se podílel na rozhodování o platbách společnosti GP R. S., s. r. o., a na řízení této společnosti.

S ohledem na všechny tyto skutečnosti soudy důvodně učinily závěr o tom, že obviněný je pachatelem trestného činu podle § 147 odst. 1 tr. zák., neboť pokud v kritickém období rozhodoval o použití finančních prostředků za plátce povinných plateb, tak nezajistil splnění povinností vyplývajících z příslušných právních předpisů o provádění odvodů těchto plateb.

Za této situace soudy oprávněně dospěly k závěru o vině obviněného Ing. V. V. trestným činem neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti podle § 147 odst. 1 tr. zák. Pokud obviněný v dovolání namítal, že nebyl osobou povinnou zajistit platby za právnickou osobu, pak jeho výhrady jsou s ohledem na výše uvedené skutečnosti zjevně neopodstatněné. Jestliže byla shledána neodůvodněnou tato námitka obviněného, pak nemohlo obstát ani jeho tvrzení o nedostatku zavinění, které vlastně vycházelo z předpokladu, že nebyla dána jeho odpovědnost za neodvádění předmětných povinných plateb.

Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud rozhodl tak, že podané dovolání obviněného Ing. V. V. jako zjevně neopodstatněné odmítl (§ 265i odst. 1 písm. e/ tr. ř.). Za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. tak učinil v neveřejném zasedání.